

حیوان آزاری در ایران؛ چالش حقوقی و اخلاقانونی

جمال بیگی

- دانشیار گروه آموزشی حقوق جزا و جرم شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران

پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۱۵

دریافت: ۱۳۹۸/۰۸/۱۳

چکیده

مقدمه: گزارش‌های مستمر و مکرر منتشره در رسانه‌ها حکایت از خشونت گسترده و روزافزون نسبت به حیوانات و عدم رعایت حقوق حیوانات و بی‌توجهی به آموزه‌های اخلاقی، شرعی و فرهنگی جامعه ایرانی درباره رعایت حال حیوانات دارد. این اتفاق با وجود پذیرش تعهدات بین‌المللی درباره حقوق حیوانات از سوی دولت ایران و نیز تکلیف دولت به حفظ محیط‌زیست که در اصل پنجاه قانون اساسی مقرر شده و دیگر موازین حقوقی و قانونی مربوطه رخ می‌دهد. هدف این مطالعه، پاسخگویی به این سؤال اصلی است که چالش‌های حقوقی و قانونی فراروی منع حیوان آزاری در ایران کدامند؟

روش‌ها: در این تحقیق کیفی از روش تحلیل سند استفاده شده است. باید و نبایدهای حقوقی و خلأ تقنینی در جرم‌انگاری حیوان آزاری، با اشاره به حکم حیوان آزاری در آموزه‌های اسلامی و اخلاقی و هم‌چنین مقررات ایران، مورد تحلیل و بحث قرار گرفته است.

نتایج: با توجه به آزار مکرر حیوانات بی‌پناه و ضعف و خلأ نظام تقنینی در این باره، وضعیت حقوق حیوانات در ایران رضایت‌بخش نیست. فراقکنی‌های مستمر مسئولان سازمان حفاظت از محیط‌زیست با طرح ادعای عدم تکلیف و مسئولیت قانونی آن سازمان نسبت به پیگیری حقوق حیوانات اهلی و گونه‌های جانوری غیروحشی و بی‌سرپرست، محل تأمل بوده و خود بر وضعیت نامطلوب حیوانات اثر منفی می‌گذارد.

نتیجه‌گیری: برآمد تبیین چالش‌های حقوقی ناظر بر حیوان آزاری مبین خلأ قانونی در این زمینه است. از این رو، در جهت پیشگیری و مقابله با حیوان آزاری و پایبندی به تعهدات اسناد بین‌المللی، تصویب لایحه منع حیوان آزاری در حقوق ایران ضرورت دارد.

واژه‌های کلیدی:

حیوان آزاری، مقررات ایران، اخلاق زیست محیطی

نحوه استناد به مقاله:

بیگی جمال. حیوان آزاری در ایران؛ چالش حقوقی و خلأ قانونی. مجله ایرانی حقوق و اخلاق زیست پزشکی. ۱۳۹۸؛ ۱(۲): ۵۲-۳۶.

مقدمه

حیوانات، بخشی از جامعه طبیعی و زیست‌محیطی را تشکیل می‌دهند و در برقراری توازن در نظام طبیعت، نقش مؤثر و غیرقابل‌انکاری دارند. حیوانات به‌مانند انسانها از حقوق خاص خویش مانند حق حیات، حق درمان، حق آرامش، حق زیست جمعی، حق پرهیز از هر نوع خشونت، حق پرهیز از هرگونه نسل‌زدایی و حق استفاده از حیات وحش برخوردارند و هرگونه تعدی و تفریط نسبت به آنها یا حقوق آنها، به‌منزله نقض حقوق آنان محسوب شده و ضروری است مستوجب مسئولیت باشد.

بحث حمایت از حقوق حیوانات و رفاه آنها، موضوعی است که قرن‌ها پیش پیامبران و امامان به آن سفارش کرده‌اند. برخی آیات قرآنی و احادیث اسلامی نیز بر ممنوعیت حیوان‌آزاری اشاره می‌نمایند. چراکه انسان، خود نوعی حیوان است. از این رو با دیگر جانداران نقاط مشترک بسیاری دارد و تنها یک سری تفاوت‌های اساسی با دیگر حیوانات دارد که او را متمایز و بی‌رقیب ساخته است. رسول اکرم (ص) در این باره فرموده‌اند: هرگونه آزار و اذیت حیوانات امری شیطانی است. یعنی هر کس حیوانی را آزار دهد همچون شیطان به مجازاتش خواهد رسید. حیوان‌آزاری یکی از انواع بداخلاقی اجتماعی است. آزار و اذیت حیوانات شهری توسط کودکان و بزرگ‌ترها نمونه‌ای از این بداخلاقی است. در بسیاری از کشورها حیوان‌آزاری جرم محسوب می‌شود. اما در ایران نقض حقوق حیوانات و عدم رعایت رفاه آنها جرم محسوب نمی‌شود و در قوانین عام زیست‌محیطی هم به آن تصریح نشده است. این در حالی است که بررسی‌های روان‌شناختی نشان می‌دهد که حیوان‌آزاری از نمونه‌های مسلم مشکلات روانی است. چراکه انسان سالم هیچ‌گاه از آزار و اذیت حیوانات لذت نمی‌برد. بسیاری از قاتلان سریالی سابقه حیوان‌آزاری داشته‌اند. به‌طور مثال بررسی‌ها در پرونده جنایت بیجه^۱ که در آن پسری جوان با اقدام‌های شوم دست به جنایت‌های سیاهی زده بود و کشتن انسان برایش امری عادی

به نظر می‌رسید، نشان می‌داد که این جوان پیش‌تر برای تفریح حیوان‌آزاری می‌کرده و با کشتن آنها به دنبال هیجان بالاتری بوده است. او در نهایت با ارتکاب به قتل‌های متعدد به یکی از قاتلان سریالی کشور تبدیل شد (۱).

باوجود شیوع حیوان‌آزاری در برخی از شهرهای ایران از سوی برخی افراد جامعه، در قانون مجازات اسلامی هیچ نوع مجازاتی برای این افراد در نظر گرفته نشده است و همین باعث شده است تا هرروز نه‌تنها شاهد چنین صحنه‌های تلخی باشیم، بلکه رسانه‌های بیگانه نیز با دستمایه قرار دادن مواردی از حیوان‌آزاری در ایران، آن را سوژه‌ای قرار می‌دهند تا تصویری از خشونت و عقب‌ماندگی را از ایران در اذهان و افکار عمومی ترسیم نمایند.

از دیدگاه روان‌شناسان، مرتکبان حیوان‌آزاری از لحاظ روانی عادی نیستند و مشکلات شخصیتی دارند و در منزل هم به آزار و اذیت افراد خانه می‌پردازند. ویژگی اصلی رفتاری این اشخاص از حیث اختلال‌های روانی، اختلال سلوک^۲ پرخاشگرانه ارزیابی می‌شود که باعث صدمه جسمانی به حیوانات و دیگر افراد می‌شوند (۲). از بُعد مطالعات جرم‌شناختی نیز مرتکبان حیوان‌آزاری بیش‌تر مردان هستند. زیرا رفتارهایی چون تجاوز، تعقیب و گریز و آزار و اذیت بیشتر از ناحیه مردان قابل ارتکاب هستند (۳).

به اعتقاد فقها «در دین اسلام حیوان‌آزاری حرام است و از نظر شرع گناه محسوب می‌شود. حتی مراجع تقلید در ارتباط با گربه اعلام کردند احتیاط واجب است و اصلاً نباید کشته شود و هرکس اقدام به حیوان‌آزاری کند مرتکب گناه شده و کار حرام انجام داده است» (۴). در اسلام، حیوان از شأن و کرامت برخوردار است و لذا انسان حق ندارد به بهانه اشرف آفریده‌ها بودن، حقوق و مقام این آفریده را نادیده انگارد. از این‌روست که در اسلام حتی به برقراری عدالت در میان حیوانات هم توجه خاصی شده و این نشان‌دهنده ارتباط مفهومی حقوق حیوانات با عدالت و آموزه‌های آن دارد (۵). رعایت حقوق حیوانات و رفتار عادلانه با آنها در سیره علوی

1. Bijeh

2. Conduct disorder

در این خصوص مبادرت به قانون‌گذاری نموده‌اند، لزوم جرم‌انگاری حیوان‌آزاری را مطرح نماید.

پیشینه

در سال ۱۹۶۳ ایده ایجاد یک کنوانسیون بین‌المللی برای قانونمند کردن تجارت گونه‌های در معرض خطر، از سوی مجمع عمومی اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت^۱ اهمیت بین‌المللی یافت. به دنبال تصویب قطعنامه مجمع عمومی اتحادیه بین‌المللی برای حفاظت از طبیعت، در ۳ مارس ۱۹۷۳ کنوانسیون مربوط به تجارت بین‌المللی گونه‌های جانوری و گیاهی وحشی در معرض انقراض^۲ (۱۱) توسط ۸۰ کشور در واشنگتن به تصویب رسید و باهدف حفاظت از گونه‌های نادر جانوری و حفاظت از زیستگاه آنها از اول ژوئیه ۱۹۷۵ لازم‌الاجرا شد (۱۲). متعاقب آن اعلامیه جهانی حقوق حیوانات^۳ (۱۳) به‌طور رسمی در تاریخ ۱۵ اکتبر ۱۹۷۸ در شورای مرکزی یونسکو در شهر پاریس اعلان گردید. مفاد این اعلامیه توسط اتحادیه بین‌المللی حقوق حیوانات^۴ در سال ۱۹۸۹ درباره مفاد این اعلامیه تجدیدنظر و در سال ۱۹۹۰ به رئیس مجمع عمومی یونسکو تسلیم کرد و اعلامیه در همان سال منتشر شد (۱۴). بر اساس ماده ۷ اعلامیه مذکور، هر فعل غیرضروری و هر گونه تصمیمی که منجر به مرگ حیوانات شود به‌مثابه جنایت علیه حیات آنهاست (۱۵).

در ایران نیز نخستین بار موضوع «حقوق حیوانات» به‌طور رسمی در ۲۰ شهریور ۱۳۹۲ در همایشی با عنوان «روز مبارزه با خشونت علیه حیوانات» و با عنوان «حیوان‌آزاری و خلأ قانونی در برخورد با آزار حیوانات» مطرح گردید که مدیران ادارات تخصصی سازمان حفاظت محیط‌زیست، وکلای ارشد کشور، نمایندگان گروه‌های مدافع حیوانات و جمعی از اصحاب رسانه و دوستداران حیوانات در آن حضور داشتند.

هم تا آنجایی اهمیت دارد که حضرت علی (ع) در مقابل تمام هستی و اقلیم هفتگانه، حاضر به گرفتن پوست جویی از دهان مورچه‌ای به ظلم و ناروا نیست: «وَاللَّهِ لَوْ اعْطِيتُ الْاَقَالِیمَ السَّبْعَةَ بِمَا تَحْتِ افْلاکِهَا، عَلَیْ اَنْ اَعْصِیَ اللّٰهَ فِی نَمْلِهٖ اَسْلِبُهَا جَلْبَ شَعِیرَهٗ مَا فَعَلْتُهُ...» (۶). بدین سان رعایت عدالت درباره حیوانات یکی از سفارش‌های همیشگی معصومین (ع) بوده است. در اهمیت رعایت حقوق حیوانات همین بس که این حقوق قابل اسقاط نیستند. انسان در مقام صاحب حق می‌تواند حق خود را اسقاط کند؛ اما حیوانات این قدرت را ندارند. در نتیجه، همین عدم قدرت اسقاط، این حق را تبدیل به حکم و قدرت اجرایی آن را بیشتر خواهد کرد که فقط با انجامش می‌توان از عهده آن خارج شد. پس هیچ انسانی نمی‌تواند ادعا کند که حیوانی حق خود را اسقاط کرده و او بر همین اساس با آن حیوان مثلاً بدرفتاری کرده است (۷). ازاین‌رو در دهه‌های اخیر، توجه جوامع به این مطلب جلب شده است که فقط انسان‌ها از حقوق مختلف برخوردار نیستند؛ بلکه تمام آنچه روی زمین وجود دارد، مانند کوه‌ها، دریاها و حیوانات و گیاهان نیز دارای حقوقی هستند (۸). با توجه به اهمیت این موضوع و حرام بودن آزار و اذیت حیوانات، بایستی برای مجازات حیوان‌آزاری قانون وضع شود. در کنار وضع قانون، فرهنگ‌سازی هم لازم است و سازمان‌های مردم‌نهاد باید برای حمایت از حقوق حیوانات و رفاه آنها تدابیر مقتضی را اتخاذ نمایند (۹).

به‌رحال در سال‌های اخیر نوع نگاه به حیوانات و حقوق آنها با تحولاتی همراه بوده است. به‌نحوی که از یک‌سو، دیدگاه‌های اخلاقی و فلسفی به حیوانات تغییر کرده و از سوی دیگر، فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد در گسترش رعایت حقوق حیوانات در ابعاد داخلی و بین‌المللی نقش مؤثری داشته است (۱۰). این نوشتار درصدد آن است تا پس از اشاره به پیشینه موضوع و تبیین آموزه‌های دینی و اصول اخلاقی ناظر بر حرمت و ممنوعیت حیوان‌آزاری، چالش‌های حقوقی موجود در نظام کیفری ایران را در این باره شناسایی کند و با توجه به خلأ قانونی در این زمینه، همانند سایر کشورهایی که

1. International Union for Conservation of Nature (IUCN)
2. Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)
3. Universal Declaration of Animal Rights
4. International Union of Animal Rights

حقوق حیوانات، تعقیب موضوع و تشکیل پرونده قضایی مربوطه و بازداشت مرتکب آن. حسب دستور دادستان شهرستان کلاله دارد. این مقاله می‌کوشد به لحاظ ضرورت‌های فوق، موضوع چالش‌های اخلاقی - حقوقی و خلأ قانونی فراروی جرم‌انگاری حیوان‌آزاری را در ایران آسیب‌شناسی نماید.

روش‌ها

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی بوده و از روش تحلیل سند استفاده کرده است. با تبیین جایگاه حیوان‌آزاری از منظر اصول اسلامی و مقررات ایران، باید و نبایدهای حقوقی در جرم‌انگاری حیوان‌آزاری مورد تحلیل و بحث قرار گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها هم عمدتاً متکی به اصول اسلامی، مقررات داخلی و ادراک و تحلیل عقلانی بوده و لذا اطلاعات به‌وسیله ابزارهای سنجش کتابخانه‌ای و اسنادی گردآوری شده است.

نتایج

با توجه به سازوکارهای قانونی برخورد با عاملان حیوان‌آزاری، در ایران این مقوله جرم‌انگاری نشده و تلاش‌هایی که برای تحقق این امر صورت گرفته تاکنون بی‌نتیجه بوده است و در قانون، بخشی برای این نوع رفتار و برخورد در نظر گرفته نشده است. سازمان محیط‌زیست به‌عنوان مسئول برخورد با حیوانات وحشی و سازمان دامپزشکی به‌عنوان متولی برخورد با حیوانات شهری، تنها می‌توانند تنبیه‌هایی را در قالب جرائم نقدی در قبال چنین اعمالی وضع کنند (۱۷). برخلاف جوامع پیشرفته و معاهدات بین‌المللی متعدد، قوانین موضوعه ایران در خصوص حقوق حیوانات و به‌خصوص مجازات حیوان‌آزاری و تعرض به سلامت و حیات حیوانات، رضایت‌بخش نبوده و به اندازه کافی از حیوانات حمایت نمی‌کند. خلأهای قانونی و فقدان تضمینات قانونی مؤثر و همه‌جانبه در ایران، باعث سوءاستفاده هر چه بیشتر افراد از حیوانات شده است. به‌طوری‌که عملاً

بالین وجود، علیرغم هشدارهای جدی و مکرر مطروحه از سوی حقوق‌دانان و کارشناسان، فاجعه کشتار گسترده پرندگان مهاجر، به‌سان سال‌های گذشته، تکرار می‌شود. اینک، پدیده مذموم «سگ‌کشی» و «سگ‌آزاری» هم بیش از پیش رایج شده است. با توجه به این مسائل اهمیت موضوع حقوق حیوانات و جدی گرفتن هشدارها و تأکیدات مطروحه و نیز لزوم توجه مسئولان به این مسئله با درس گرفتن از گذشته و توجه به رهنمودهای سازمان‌های مردم‌نهاد، کارشناسان و حقوق‌دانان فعال در حوزه حقوق حیوانات، بیش از پیش، محسوس است (۱۶). با تصویب طرح در قالب الحاق ماده‌ای به قانون مجازات اسلامی در مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۸۹، برای اشخاصی که مبادرت به نگهداری سگ یا دیگر حیوانات مضر در منزل خود می‌کنند، مجازات در نظر گرفته شد و مقرر گردید وزارت بهداشت علاوه بر سگ، فهرستی از حیوانات خطرناک و نجس‌العین را تهیه کند. هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۹۲/۲/۲۵ بنا به پیشنهاد شماره ۰۲۰/۴۴۱۵۹ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۲۸ وزارت جهاد کشاورزی و به استناد اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، «آیین‌نامه نحوه نگهداری حیوانات اهلی» را تصویب نمود. به‌موجب مواد ۱ و ۲ این آیین‌نامه، نگهداری و پرورش حیوانات اهلی، چهارپایان، پرندگان، آبزیان، زنبورعسل و کرم ابریشم که پرورش و یا نگهداری آنها از نظر شرع مقدس اسلام بلامانع است، تنها در محدوده روستاها به شرطی امکان‌پذیر است که فضاهای نگهداری این حیوانات از فضاهای سکونت انسان جدا شود و تمهیدات لازم برای دفع بهداشتی کود حیوانی و فضلاب مربوط در نظر گرفته شود. در اجرای بندهای ۱۵ و ۲۰ ماده ۵۵ قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴، شهرداری‌ها برابر ماده ۴ این آیین‌نامه مکلف شدند از پرورش، نگهداری و عبور دادن حیوان اهلی به‌صورت پیاده در محدوده شهرهای با جمعیت بیش از پنجاه هزار نفر ممانعت به عمل آورند.

در این میان، اخبار منتشره درباره حیوان‌آزاری در کلاله استان گلستان، حکایت از طرح شکایت اداره کل سازمان حفاظت از محیط‌زیست استان گلستان و انجمن دفاع از

پسندیده است آموزش و پرورش که نهادی رفتار ساز و فرهنگ ساز است با تدوین دروسی با موضوع قبح حیوان آزاری و بهره گیری از احادیث، روایات و داستان‌ها، امر اطلاع رسانی و فرهنگ سازی را به نحوی سازنده و مطلوب از مقاطع پایه اجرایی کند. خانواده‌ها و نقش تربیتی آنها نیز از دیگر مؤلفه‌های حائز اهمیت است که تکمیل کننده حلقه پرورشی و تربیتی به شمار می‌رود. با آموزش و تربیت اصولی می‌توان از بروز بسیاری از موارد حیوان آزاری پیشگیری کرد (۱۹).

البته نباید از نظر دور داشت که تأثیرگذاری مردم نیز از دو جنبه در پیشگیری و کاهش وقوع چنین مواردی بسیار حائز اهمیت است: نخست اینکه برخوردهای عمومی و اجتماعی، در قالب تذکر، یکی از روش‌های مؤثری است که می‌تواند با تنگ کردن عرصه برای چنین رفتارهایی، در کاهش بروز ناهنجاری‌های اجتماعی مثل حیوان آزاری مؤثر واقع شود. زیرا اساساً افعالی که با اعتراض مستقیم و عدم پذیرش افکار عمومی مواجه می‌شود، ملاحظاتی برای بروز و وقوع آن به وجود می‌آید که تا حدودی در کاهش آن مؤثر است. دوم گزارش به موقع موارد حیوان آزاری به نهادهای ذی ربط همچون محیط زیست از سوی مردم نیز از دیگر عوامل مؤثر در کنترل رفتارهای خشن علیه حیوانات خواهد بود.

بحث

حقوق حیوانات در آموزه‌های تاریخی، ادبی، فرهنگی، اخلاقی و شرعی از سابقه ارزشمند و قابل دفاعی برخوردار است. برای نمونه:

چه خوش گفت فردوسی پاک‌زاد

که رحمت بر آن تربت پاک باد

میازار موری که دانه کش است

که جان دارد و جان شیرین خوش است

با نگاهی به روایات و احادیث موجود از بزرگان و ائمه اطهار (ع) به روشنی درمی‌یابیم که در اسلام حفظ حقوق حیوانات امری واجب تلقی شده و بر آن بسیار تأکید شده و

اعمال هر نوع خشونت نسبت به حیوانات مجاز تلقی می‌شود. به ویژه این که، سازمان حفاظت از محیط زیست، بزرگ‌ترین سازمان متولی حفظ محیط زیست کشور، هم هیچ مسئولیتی در قبال دفاع از حقوق حیوانات اهلی و بی‌سرپرست بر عهده نمی‌گیرد. همین شرایط باعث شده تا هر روز آزار و اذیت و کشتار حیوانات در نقاط مختلف کشور اتفاق بیفتد که متأسفانه این معضل نشان دهنده بی‌توجهی افراد جامعه به آموزه‌های اخلاقی، فرهنگی و انسانی است (۱۸). بدین سان در قوانین موضوعه ایران، صراحت قانونی برای مقابله با حیوان آزاری وجود ندارد و مجازات‌های اعمال شده هم نه در چارچوب حیوان آزاری، بلکه از باب جریحه دار شدن افکار عمومی اجرایی می‌شود. از آنجایی که بخش قابل توجهی از حیوان آزاری‌ها معطوف به حیوانات شهری و لگرد می‌شود، لذا نقش شهرداری‌ها در پیشگیری از بروز حیوان آزاری غیرقابل انکار است. شهرداری‌ها مطابق ماده ۴ آیین‌نامه نحوه نگهداری از حیوانات اهلی مکلف هستند حسب تشخیص سازمان دامپزشکی کشور و یا سازمان حفاظت محیط زیست و یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، نسبت به انتقال حیوانات و لگرد به باغ وحش یا سایر مکان‌های مناسب زندگی این حیوانات اقدام نمایند. در راستای بند ۱۵ ماده ۵۵ قانون شهرداری که جلوگیری از شیوع امراض ساریه انسانی و حیوانی و جمع‌آوری حیوانات بی‌صاحب و دفع حیوانات مریض، مزاحم و لگرد را از وظایف شهرداری دانسته و بند ۳۱ ماده ۱۰ اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۱، دستورالعمل کنترل جمعیت سگ‌های و لگرد در ۱۲ ماده و ۱۳ تبصره در تاریخ ۱۳۸۷/۷/۱۱ به تصویب اعضای ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان رسید. هدف این دستورالعمل کنترل بیماری‌های قابل انتقال بین حیوان و انسان از طریق شناسایی کانون تجمع سگ‌های و لگرد و کنترل جمعیت آنها با انتخاب روش مناسب و هم‌چنین ارتقای سطح آگاهی‌های عمومی در خصوص رعایت اصول بهداشتی در مواجهه با حیوانات مزاحم با اولویت سگ‌های و لگرد است.

تکلیف صاحب حیوان به تأمین آذوقه و نیازهای طبیعی آن و مصادیقی از این قبیل، همه و همه نشان از توجه به حقوق حیوانات و لزوم احترام به حق حیات و سلامت و رفاه آنها در اسلام دارد.

اهمیت ملاحظه رفاه و حق حیوان در فقه اسلامی تا آنجاست که شماری از فقها مانند صاحب جواهر، آن را در زمره حق الله دانسته‌اند. حق حیات، حق نفقه، حق مسکن، حق تولید مثل، حق آزار ندیدن، حق احترام، حق سرپرستی، حق کاربرد درست و خوشایند از جمله حقوق حیوانات بوده که در فقه اسلام مورد تأکید قرار گرفته است (۲۲) و ضروری است به حکم قاعده ملازمه، «كُلُّ مَا حَكَمَ بِهِ الْعَقْلُ حَكَمَ بِهِ الشَّرْعُ وَ كُلُّ مَا حَكَمَ بِهِ الشَّرْعُ حَكَمَ بِهِ الْعَقْلُ»، در این باره عمل کرد.

با این حال، برخلاف جوامع پیشرفته و اسناد بین‌المللی، نظام حقوقی ایران تضمین‌کننده رفاه و حقوق طبیعی و قانونی حیوانات نیست. فقدان نظام تضمینات قانونی مؤثر و همه‌جانبه، زمینه حیوان‌آزاری و تعرض نسبت به حیات حیوانات را هر چه بیشتر فراهم می‌آورد. مهم‌تر این‌که، حمایت کیفری و موانع و مقتضیات نظام عدالت کیفری ایران در قبال حیوانات به‌عنوان یک مقررۀ قانونی جامع و مستقل، مورد توجه مقنن قرار نگرفته است (۲۳).

علت‌شناسی حیوان‌آزاری و ارتباط آن با جرائم خشونت‌ی

فارغ از وجه غیراخلاقی و غیرشرعی حیوان‌آزاری، این ناهنجاری رفتاری از دیدگاه جامعه‌شناختی، روان‌شناختی و جرم‌شناختی نیز قابل بررسی است. در تشریح عوامل مؤثر در رواج حیوان‌آزاری از منظر جامعه‌شناسی، می‌توان به مکانیزم فرافکنی^۱ اشاره نمود که ریشه فرهنگی، ملی و قومی داشته و با محتوای اجتماعی همبستگی دارد (۲۴). فرافکنی به‌منظور جلوگیری از احساس حقارت، ناکامی، ناخشنودی یا گناهکاری یا نسبت دادن کمبودها، تقصیرها و انگیزه‌ها و خواسته‌های نامطلوب خود به دیگری یا عوامل خارجی به کار گرفته می‌شود. به این ترتیب که خشونت، سرخوردگی و

زیر پا گذاشتن آن نکوهیده و غیرقابل قبول عنوان شده است. آیه ۳۸ سوره انعام، «وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَّمٌ أُمَّتُكُمْ مَا قَرَّبْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُخْشَرُونَ»، بر جایگاه حیوانات در نزد پروردگار اشاره کرده و آنها را به‌مثابه امتی یاد کرده که به‌سوی پروردگارشان محشور می‌شوند. در آیه ۶۰ سوره عنکبوت، «وَكَأَيُّنَ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِنَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»، نیز بر فراهم کردن نیازهای ضروری و احتیاجات حیاتی حیوانات تأکید شده است. بدین‌سان آیات و روایات زیادی درباره آفرینش و منافع حیوانات و چگونگی رفتار با آنها وجود دارد که نمایانگر اهتمام و توجه جدی اسلام به حقوق حیوانات و چگونگی رفتار با آنها است (۲۰). در اسلام هر نوع کاری که موجب آزار و اذیت جسمی و روحی حیوان شود و اسباب رنج آن را فراهم آورد، مانند زدن و مثله کردن، عملی زشت و شیطانی شمرده شده و همواره بر رفتاری مشفقانه، صادقانه و عادلانه با حیوان تأکید شده است. لعن و نیرنگ زدن و جدایی افکندن بین حیوان و نوزادش امری ناپسند و بهره‌برداری صحیح، رعایت حق کامیابی، مهربانی و پناه دادن حیوانات بی‌آزار امری پسندیده ذکر شده است. رعایت حال حیوانات و پرهیز از کشتن آنها تا بدان جا مورد تأکید قرار گرفته است که جز در موارد اضطرار و در میدان جنگ، کشتن حیوانات منع شده است. حتی در صورتی که اسب‌هایی را از سپاه دشمن به غنیمت گرفته باشند و در حال عقب‌نشینی ترس آن را دارند که دوباره اسب‌ها به دست دشمن بیفتند، باز در این حال کشتن آنها تجویز نشده است. پیامبر اسلام (ص) هم از هر موقعیتی برای بیان حقوق حیوانات استفاده می‌نمودند: «ما من دابة طائر ولا غيره يقتل بغير حق إلا سنخاصمه يوم القيمة»، هر حیوان پرنده یا غیر آن به ناحق کشته شود، روز قیامت با قاتل خویش مخاصمه کند. هم‌چنین روایت شده است که ایشان از کشتن هر موجود دارای روح (حیوان) نهی فرمودند، مگر آن‌که مودی باشد (۲۱). آموزه‌های فرهنگی و شرعی حضرت ثامن الحجج (ع) نسبت به آهوه‌ای در خطر صید و حیوان‌آزاری و تجلی آن در قالب عنوان مشهور «ضامن آهو»،

1. Projection mechanism

تحقیق‌های تجربه‌شده در گذشته، به تدریج در روحیه و شخصیت فرد اثر می‌گذارد و در قالب‌هایی ظهور و بروز پیدا می‌کند که حیوان‌آزاری یکی از نمونه‌های آن به شمار می‌رود. در این مکانیزم، فرد درگیر با اقدام به چنین رفتارهایی، آنچه را در درون او انباشته‌شده تخلیه می‌کند. به‌واقع چنین شخصیت‌هایی در مقابل افراد قدرتمند متملقانه و چاپلوسانه و در برابر انسان‌های ضعیف زورگویانه و مستبدانه رفتار می‌کنند. سرخوردگی، واماندگی و واپس‌گرایی از ویژگی‌های جدایی‌ناپذیر چنین افرادی محسوب می‌شود (۲۵).

زوسادیسزم^۱ اصطلاحی است که در روان‌شناسی برای حیوان‌آزاری به کار می‌رود. زوسادیسزم از انواع اختلالات روانی و جامعه‌ستیزی است که در آن شخص از آزار رساندن به حیوانات لذت می‌برد. خلأهای عاطفی، ناکامی، شکست، تجربه‌های تلخ دوران کودکی، پرخاشگری، خودنمایی و خودبینی از جمله عواملی هستند که می‌توانند فرد را به یک زوسادیسست تبدیل نمایند (۲۶). حیوان‌آزاری اختلالی روانی است و بیماری به حساب می‌آید. فرد آزاردهنده حیوان، زمینه‌های شخصیت ضداجتماعی دارد. اگر این موضوع در دوره نوجوانی دیده شود، نشان از یک اختلال به نام «اختلال سلوک^۲» است. معمولاً این دسته از نوجوانان اگر در برخی از شرایط ایجاد و تشدیدکننده بیماری روانی قرار گیرند، این عوامل می‌تواند زمینه بزهکار شدن آنها را فراهم کند. اختلال سلوک یک الگوی رفتاری مکرر و پایدار است که در آن حقوق اساسی دیگران یا قواعد یا هنجارهای اجتماعی اصلی مرتبط با سن نقض می‌شود. افراد مبتلا به اختلال سلوک غالباً رفتار پرخاشگرانه را آغاز می‌کنند و واکنش پرخاشگرانه‌ای به دیگران نشان می‌دهند. رفتار قلدری، تهدید یا ارباب دیگران، زدوخورد‌های جسمانی مکرر، استفاده از اسلحه برای ایجاد صدمه جسمانی جدی و بی‌رحمی فیزیکی در برابر مردم و حیوانات از جمله ویژگی‌های تشخیصی مبتلایان به این اختلال محسوب می‌شوند (۲). افرادی که مستعد بروز

رفتارهای حیوان‌آزاری هستند، معمولاً خودشان هم تجربه مورد آزار و اذیت واقع شدن را دارند. این افراد غالباً یا تحت سبک‌های فرزندپروری بسیار مستبدانه پرورش یافته و تنبیه بدنی شده‌اند یا این‌که تحت هیچ برنامه تربیتی و رفتاری مشخصی نبوده و شیوه‌های سهیل‌گیرانه افراطی روی آنها اعمال شده است. زوسادیسست‌ها به شدت درگیر خلأهای عاطفی، اجتماعی و جسمی هستند. نتایج تحقیقات هم نشان داده است افرادی که از حیوانات مراقبت می‌کنند راحت‌تر می‌توانند با مشکلات عاطفی شدید کنار آیند (۲۷) و از سلامت هیجانی بالاتری برخوردارند (۲۸). سرپل^۳ نیز در مطالعات خود دریافت که افراد دارای حیوانات خانگی مشکلات روانی کمتری دارند (۲۹). بر اساس یافته‌های تحقیق دیگری هم صاحبان حیوانات، افرادی با ثبات هیجانی بالاتر و از لحاظ سلامت روان در وضعیت بهتری بوده‌اند (۳۰). پژوهشگران در تبیین این موضوع ذکر کرده‌اند که حیوانات همانند یک کاتالیزور اجتماعی عمل می‌کنند که منجر به تماس‌های اجتماعی بیشتر بین افراد می‌شوند (۳۱، ۳۲). این روابط انسانی نیز به نوبه خود، ادراک از وقایع استرس‌آمیز را کاهش داده و به عنوان عامل ضد اضطراب که با بسیاری از بیماری‌ها رابطه دارد، عمل می‌کند (۳۳). هم‌چنین نگهداری از حیوانات می‌تواند بهزیستی افراد را تقویت و رابطه‌ای بدون تهدید را به وجود آورد (۳۴، ۳۵).

حیوان‌آزاری به دو شکل دیده می‌شود: فعال^۴ که فرد حیوان‌آزار آگاهانه و عامدانه حیوان را اذیت می‌کند تا فوراً در حیوان ایجاد درد و رنج نماید و منفعل^۵ که فرد حیوان‌آزار، منفعلانه و با غفلت کردن در نگهداری از حیوان باعث ایجاد رنج درازمدت در وی می‌شود. الگوی غالب در اختلال شخصیت^۶ مبتلایان به حیوان‌آزاری، رفتار ستمگرانه، تحقیرآمیز و پرخاشگرانه نسبت به دیگران است. آزار رساندن جسمی و روانی به دیگران به گونه‌ای است که موجب لذت و

زوسادیسزم^۱ اصطلاحی است که در روان‌شناسی برای حیوان‌آزاری به کار می‌رود. زوسادیسزم از انواع اختلالات روانی و جامعه‌ستیزی است که در آن شخص از آزار رساندن به حیوانات لذت می‌برد. خلأهای عاطفی، ناکامی، شکست، تجربه‌های تلخ دوران کودکی، پرخاشگری، خودنمایی و خودبینی از جمله عواملی هستند که می‌توانند فرد را به یک زوسادیسست تبدیل نمایند (۲۶). حیوان‌آزاری اختلالی روانی است و بیماری به حساب می‌آید. فرد آزاردهنده حیوان، زمینه‌های شخصیت ضداجتماعی دارد. اگر این موضوع در دوره نوجوانی دیده شود، نشان از یک اختلال به نام «اختلال سلوک^۲» است. معمولاً این دسته از نوجوانان اگر در برخی از شرایط ایجاد و تشدیدکننده بیماری روانی قرار گیرند، این عوامل می‌تواند زمینه بزهکار شدن آنها را فراهم کند. اختلال سلوک یک الگوی رفتاری مکرر و پایدار است که در آن حقوق اساسی دیگران یا قواعد یا هنجارهای اجتماعی اصلی مرتبط با سن نقض می‌شود. افراد مبتلا به اختلال سلوک غالباً رفتار پرخاشگرانه را آغاز می‌کنند و واکنش پرخاشگرانه‌ای به دیگران نشان می‌دهند. رفتار قلدری، تهدید یا ارباب دیگران، زدوخورد‌های جسمانی مکرر، استفاده از اسلحه برای ایجاد صدمه جسمانی جدی و بی‌رحمی فیزیکی در برابر مردم و حیوانات از جمله ویژگی‌های تشخیصی مبتلایان به این اختلال محسوب می‌شوند (۲). افرادی که مستعد بروز

3. Serpel
4. Active
5. Passive
6. Sadistic personality disorder

1. Zoo sadism
2. Conduct disorder

می‌دهند، خودشان پیش‌تر شاهد یا مورد آزار بوده‌اند. خشونت در دوران کودکی منجر به خشونت در بزرگسالی می‌شود و لذا خشونت به‌نوعی در خانواده از طریق مشاهده بازتولید می‌شود. بر اساس رهیافت نظریه یادگیری اجتماعی^۱ پرخاشگری و خشونت، رفتار و کنشی اجتماعی است که از طریق فرایندهای اجتماعی، تولید، بازتولید و فراگرفته می‌شود (۳۶). خشونت‌های خانگی که شخص در دوران کودکی شاهد آنها بوده یا خود قربانی آن خشونت‌ها شده است، آثاری سوء بر آینده او می‌گذارد و شخص با یادگیری رفتار خشن، آن را از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌کند. بنابراین ریشه اولیه خشونت در الگوسازی و تقویت معیارهای خانواده است. از منظر جامعه‌شناسی نیز مطالعه سوء رفتار با حیوانات می‌تواند به‌گونه‌ای عاملی برای پیش‌بینی بروز رفتارهای ضداجتماعی از جمله خشونت بین کودکان و بزرگسالان در خانواده یا بیرون از آن محیط باشد (۳۷). بدین‌سان، حیوان‌آزاری ارتباط مستقیمی با سایر جرائم خشونتی نظیر کودک‌آزاری، همسرآزاری، ضرب‌وجرح و قتل داشته و مرتکبان خشونت علیه کودکان، زنان و اشخاص، عمدتاً سابقه حیوان‌آزاری دارند. جفری دامر^۲ قاتل آدم‌خوار آمریکایی در ده سالگی به پاک کردن استخوان‌های مرغ‌های مرده، خفه کردن حشرات و جدا کردن سر از بدن جوندگان علاقه بسیار داشت (۳۸). برخی از افراد سادیست، برای ارضای خود، حیوانات را مورد زجر و شکنجه قرار می‌دهند و با آزار دادن حیوانات به ارضای خاطر روانی و جنسی دست می‌یابند. این افراد کسب لذت و ارضای جنسی را در تحمیل آزار و اذیت بدنی و ایجاد دردهای جسمی برای دیگران می‌بینند و این اعمال را برخی اوقات حتی تا مرحله قتل و کشتار مرتکب می‌شوند (۳۹). بنابراین امروزه دیگر مفهوم خشونت تنها به یورش‌ها و آسیب‌های فیزیکی عمدی بر شخص محدود نمی‌شود، بلکه در مفهوم جامع، دربردارنده حمله جسمی، وارد کردن جراحت یا سوءاستفاده روانی مستقیم یا غیرمستقیم از شخص

آرامش در فرد می‌شود. انسان‌ها ذاتاً به‌گونه‌ای متولد می‌شوند که در دوران کودکی ارتباط و علاقه خاصی به حیوانات دارند، از این روست که بسیاری از انیمیشن‌ها و عروسک‌ها با شخصیت حیوانات عرضه می‌شود. لذا بایستی با آموزش نگهداری از حیوانات و ارتباط برقرار کردن با آنها به کودکان، صفت همدلی را در آنها نهادینه کرد تا در بزرگسالی رفتار بهتری نسبت به حیوانات و حتی افراد جامعه داشته باشند. نکته حائز اهمیت دیگر که سبب حیوان‌آزاری می‌شود، بازهم به همان دوران کودکی افراد برمی‌گردد. بسیاری از کودکان که در کودکی محبت را از هر دو والدینشان دریافت نمی‌کنند دچار این مشکلات در بزرگسالی می‌شوند. این حالت‌ها در بزرگسالی در بیماری‌هایی شبیه به مازوخیسم و سادیسم بروز می‌کند که افراد مبتلا به آن در قبال کار وحشتناکی که انجام می‌دهند یا آن‌قدر بی‌تفاوت‌اند که زجر حیوان یا انسانی که آزارش می‌دهند برایشان اهمیتی ندارد یا از آزار و شکنجه موجودات لذت می‌برند. خشونت در حق حیوانات، نوعی از تعدی است که به لحاظ اقتصادی یا فرهنگی و اجتماعی به انسان‌ها روا داشته شده است. عدم آموزش لازم دولتی به مردم و عدم حمایت از مردم در افزایش آگاهی‌های لازم با آموزش‌های متناسب است که منجر به آزار و اذیت حیوانات به دست افرادی می‌شود که متأسفانه کم‌سواد یا بی‌سوادند یا آموزش‌های لازم را در جهت رسیدن به فرهنگ مطلوب ندیده‌اند. آزار و اذیت حیوانات نقض احترام به طبیعت و عدم اجرای عدالت در حق ساکنان زمین است.

حیوان‌آزاری در طبقه‌بندی خود بسیار شبیه به کودک‌آزاری است. یک کودک قربانی ممکن است سعی کند احساس قدرت را از طریق قربانی کردن یک حیوان آسیب‌پذیر تجربه کند. تعدادی از مطالعات مربوط سوءاستفاده از حیوانات را به تجربه خشونت خانگی و هم‌چنین سوءاستفاده جسمی یا جنسی در دوران کودکی مرتبط کرده است. نوجوانانی که از حیوانات سوءاستفاده می‌کنند، تقریباً همیشه، رفتارهای ضداجتماعی بسیار دیگری هم دارند، مثل آزارهای جسمی یا فعالیت‌های بانندی. غالب کودکانی که حیوانات را آزار

1. Social learning theory
2. Jeffrey Dahmer

یا حیوان نیز است (۴۰). به همین جهت با شناسایی ارتباط بین سوءاستفاده از حیوانات و خشونت‌های بین فردی، بسیاری از جوامع در حال تعلیم چگونگی تشخیص علائم آزار حیوانات به‌عنوان شاخص‌های احتمالی دیگر رفتارهای سوء، به ادارات خدمات اجتماعی و مراقبت‌های حیوانی هستند. حیوان‌آزاری می‌تواند باعث کاهش حساسیت فرد نسبت به رنج و آسیب دیگران شود. افرادی که مرتکب حیوان‌آزاری می‌شوند، به‌راحتی علیه انسان‌های دیگر نیز دست به خشونت می‌زنند. انجمن روان‌پزشکان آمریکا، قساوت جسمی نسبت به حیوانات را یکی از ملاک‌های تشخیصی اختلال سلوک در کودکی می‌داند که بعدها نیز در اختلال شخصیت ضداجتماعی در بزرگسالی تکرار می‌شود. اختلال سلوک و اختلال شخصیت ضداجتماعی به‌وفور در کسانی که حیوانات و انسان‌ها را آزار می‌دهند دیده می‌شود. حیوان‌آزارهایی که اختلال سلوک دارند غالباً در هشت‌سالگی این علامت را نشان می‌دهند (۲). بسیاری از کودکانی که زمینه اختلال سادیسم را دارند، قبل از بلوغ و یا پس از آن به آزار و شکنجه حیوانات می‌پردازند و یا از مشاهده شکنجه کردن حیوانات و کشتن آنها لذت می‌برند (۳۹). کودکانی که به گزیدن، دریدن و شکستن خو گیرند، در بزرگسالی افرادی سادیست و درنده‌خو خواهند شد و در سایه تربیت و رشد این استعداد به سلاخی و قصابی روی خواهند آورد (۴۱). کودکانی که شاهد خشونت خانگی می‌شوند از نوع مشابهی از خشونت علیه حیوانات خانگی خود استفاده می‌کنند. بیشتر قاتلان در کودکی اقدام به شکنجه کردن یا کشتن حیوانات نموده‌اند. الگوی حیوان‌آزاری کودکان، در بزرگسالی به شکل کودک‌آزاری، همسرآزاری و آزار دادن سالمندان تداوم می‌یابد. لذا حیوان‌آزارها اغلب یک سابقه‌ای از آسیب رساندن مکرر به حیوانات در کودکی و نوجوانی دارند.

چالش حقوقی و خلأ قانونی فراروی حیوان‌آزاری

دولت‌ها با توجه به این‌که بر اساس تعهدات بین‌المللی، مقررات ملی، اصول بنیادین محیط زیستی و مبانی دینی و اصول اخلاقی در قبال رعایت و حفاظت از محیط‌زیست

حفاظت محیط زیست استان گلستان در ماجرای حیوان آزاری در کلاله وارد می شود و طرح شکایت می کند و نیز ریاست آن سازمان از همکاری در دفاع از حقوق حیوانات، به نسبت ۱۰ دسامبر، روز جهانی حقوق حیوانات، استقبال می کند و لایحه حمایت از حیوانات بی سرپرست را به دولت ارائه می دهد. از سوی دیگر مسئولان عالی رتبه آن سازمان ادعا می کنند نسبت به حیوانات غیروحشی (بی سرپرست و ولگرد) تکلیف قانونی ندارند، که این امر اساساً در تعارض با وظایف قانونی آن سازمان، به ترتیب یادشده و اصل پنجاهم قانون اساسی نیز به نظر می رسد.

نظر به مراتب یادشده، در همین ارتباط، طرح چالش حقوقی و قانونی ضروری به نظر می رسد. وقتی که سخن از چالش های حقوقی و قانونی به میان می آید، باید تعریف دقیقی از چالش و تفاوت چالش حقوقی با چالش قانونی ارائه شود تا حیطه بحث به صورتی روشن و شفاف تعیین گردد. هرچند کاربرد این مفاهیم در ادبیات حقوقی نشان نمی دهد که تعریف دقیق و تفکیک معنایی مدنظر باشد. با این وجود، با توجه به تعریف چالش: «شرایط و وضعیت جدیدی که مسیر آینده جامعه را از بیرون مورد هجوم قرار داده و حفظ تعادل آن را دچار مشکل و مستلزم تلاشی سخت و سرنوشت ساز می نماید» (۵۱)، در بحث حیوان آزاری چالش قانونی بدین معنی است که به جهت عدم جرم انگاری صریح حیوان آزاری و عدم تعیین تمام مصادیق و جلوه های رفتارهای ناقص حقوق حیوانات در حوزه تقنین، به جهت این خلا تقنینی، با چالش قضایی و اجرایی مواجه هستیم. به طور کلی برخلاف جرائم متعارف که بزه دیدگان اندک و معینی دارند، جرائم زیست محیطی نه تنها قربانیان زیادی دارند، بلکه تنوع بزه دیدگان آنها هم زیاد است. در جرائم متعارف اشخاص بزه دیده جرائم معرفی می شوند، لیکن در جرائم زیست محیطی به جهت پیوستگی اکوسیستم، چنانچه بخشی از آن مورد تعرض قرار گیرد، سایر بخش ها هم بزه دیده واقع می شوند (۵۲). در خصوص حیوان آزاری هم هرچند برخی از مصادیق آن مانند مسموم یا ناقص کردن برابر ماده ۶۷۹ قانون مجازات

تجدید نظرهایی که در سال های ۱۹۹۳ و ۲۰۰۲ در این مصوبات به عمل آمد، مقرر شد که در تمام آزمایش ها بر روی حیوانات آزمایشگاهی باید روش 3R، مشتمل بر جایگزینی^۱، کاهش^۲ و پالایش^۳ به منظور حفظ کیفیت علمی و رعایت اصول اخلاق پژوهشی در خصوص حیوانات مدنظر قرار گیرد. بر این اساس مطالعات پژوهشی باید به درستی اجرا شوند و از ایجاد درد و رنج غیر ضروری برای حیوانات ممانعت به عمل آید و در جهت جایگزینی حیوانات با جایگزین های غیر حساس و کاهش تعداد حیوانات به حداقل مورد نیاز تلاش شود (۴۸). بر این اساس، استفاده از فناوری های جدید به عنوان جایگزین تدریجی استفاده از حیوانات در آزمایشگاه ها و مراکز تحقیقاتی، به صورت گزینه ای جدی مطرح شد (۴۹).

برابر ماده ۱ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۲۸/۳/۱۳۵۳ و اصلاحیه ۲۴/۸/۱۳۷۱ آن: «حفاظت و بهبود و بهسازی محیط زیست و پیشگیری و ممانعت از هر نوع آلودگی و هر اقدام مخربی که موجب برهم خوردن تعادل و تناسب محیط زیست می شود، هم چنین کلیه امور مربوط به جانوران وحشی و آبزیان آب های داخلی از وظائف سازمان حفاظت محیط زیست است. سازمان حفاظت محیط زیست که در این قانون سازمان نامیده می شود، وابسته به ریاست جمهوری و دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی است و زیر نظر شورای عالی حفاظت محیط زیست انجام وظیفه می کند». سازمان مزبور، علاوه بر وظائف و اختیاراتی که در قانون شکار و صید برای سازمان شکاربانی و نظارت بر صید مقرر بوده، دارای وظائف و اختیارات متعدد و مقرر در ماده ۶ آن قانون است» (۵۰). با این وجود، در مواضع ریاست سازمان حفاظت از محیط زیست و مسئولان عالی رتبه آن نسبت به تکالیف قانونی مقرر در آن قانون و اصل ۵۰ قانون اساسی و نیز نسبت به محیط زیست و حقوق حیوانات تعارضات مشهود و غیر قابل انکاری به چشم می خورد. از یک سو اداره کل

1. Replacement
2. Reduction
3. Refinement

اظهارات مکرر خویش به این موضوع اشاره داشته‌اند.

مسئولیت حقوقی و قانونی مرتکب حیوان‌آزاری

بر این اساس گرچه حیوان‌آزاری با صراحت در قوانین جرم‌انگاری نشده است، اما نظر به فتاوی صادره از علماء و مراجع مذهبی، همسو با آموزه‌های ادبی و شرعی و نیز تعهدات بین‌المللی دولت ایران در رعایت حقوق حیوانات بر مبنای کنوانسیون‌های بین‌المللی الحاقی بدانها، اصل حکومت عدل، اجرای اصول قانون اساسی، صیانت از محیط‌زیست، حفظ ارزش‌های اخلاقی، کرامت و ارزش‌های متعالی انسانی، حفظ نظم عمومی، رعایت اخلاق حسنه، حرمت شرعی، پیشگیری از ارتکاب جرائم شدیدتر و اجرای قواعد و نهادهای فقهی، مسئولیت فرد مرتکب حیوان‌آزاری در این ارتباط، مفروض بوده و مطالبه عمومی مردم و شهروندان در جهت حفظ نظم عمومی و پرهیز از هرگونه تشویش اذهان عمومی در جهت حفظ حقوق آنها، مورد تأکید است (۵۴). اصل ۱۶۷ قانون اساسی نیز در همین ارتباط قابل ذکر است. برابر اصل مزبور: «قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدونه بیابد و اگر نیابد با استناد بر منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر حکم قضیه را صادر نماید و نمی‌تواند به بهانه سکوت یا نقض یا اجمال یا تعارض قوانین مدونه از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزد». این اصل بیانگر یک حکم تکلیفی است. زیرا طبق این اصل، یافتن حکم برای تمام قضات دادگاه یک تکلیف است و به موجب ماده ۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی: «قضات دادگاه‌ها موظف‌اند موافق قوانین به دعاوی رسیدگی کرده، حکم مقتضی صادر و یا فصل خصومت نمایند. در صورتی که قوانین موضوعه کامل یا صریح نبوده یا متعارض باشند یا اصلاً قانونی در قضیه مطروحه وجود نداشته باشد، با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر و اصول حقوقی که مغایر با موازین شرعی نباشد، حکم قضیه را صادر نمایند و نمی‌توانند به بهانه سکوت یا نقض یا اجمال یا تعارض قوانین از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزند والا مستنکف از حق شناخته

اسلامی ۱۳۷۵، جرم‌انگاری شده است، لیکن حیوانات می‌توانند بزه‌دیده سایر گونه‌های حیوان‌آزاری هم واقع شوند که در این ماده به آنها اشاره‌ای نشده است. این در حالی است که مقنن قبل از انقلاب اسلامی، رویکرد حمایتی و رفاهی بیشتری نسبت به حیوانات داشته است. چراکه به‌موجب بندهای ۱۲ و ۱۷ آیین‌نامه امور خلافی مصوب ۱۳۲۲، برای اشخاصی که حیوانات زنده را آویزان حمل می‌کردند یا به‌طور آویزان نگاه می‌داشتند یا به‌وسیله شلاق یا چیز دیگر آنها را مورد جرح یا صدمه بدنی قرار می‌دادند، کیفر دو تا پنج روز حبس تکذیری و ده تا پنجاه‌هزار ریال غرامت در نظر گرفته شده بود. حال به جهت خلأ قانونی موجود، برداشت، استنباط و استدلال دست‌اندرکاران عدالت کیفری هم متشتت و گاه متعارض و متهافت بوده و متولیان سیاست جنایی قضایی و نهادهای ذی‌ربط این امر را به‌عنوان چالشی حقوقی مطرح می‌کنند. در حالی که بسیاری از سازمان‌های مردم‌نهاد و هواداران حیوانات در کشورهای مختلف، دهم دسامبر، معادل با نوزده آذر، را از سال ۱۹۹۸، «روز جهانی حقوق حیوانات» نام داده‌اند، در ایران، نبود عزمی جدی و ملی در خصوص شناخت، رعایت و تضمین همه‌جانبه رفاه و حقوق حیوانات، عدم جرم‌انگاری حیوان‌آزاری و خلأ اساسی قانونی در این باره، سرنوشت حقوق حیوانات را در هاله‌ای از ابهام، تأمل و تأسف قرار داده است (۵۳). صرف‌نظر از مبانی نظری و فلسفی مربوط به حقوق حیوانات (نگاه ابزاری و مبتنی بر اصالت سودمندی و نگاه مداراگرایانه و مبتنی بر احترام به حیوانات و اصالت آنها) از حیث حیوان‌آزاری و حقوق حیوانات و با لحاظ بایدها و نبایدهای اخلاقی در جرم‌انگاری، دو دیدگاه در این خصوص مطرح است.

عدم جرم‌انگاری حیوان‌آزاری در قوانین

بر این اساس طرفداران این گروه، نظر به عدم جرم‌انگاری حیوان‌آزاری در قوانین موضوعه ایران، آن را برابر اصل قانونی بودن جرم و مجازات‌ها فاقد هرگونه وصف مجرمانه دانسته و مرتکب آن را مشمول مجازات نمی‌دانند. ریاست سازمان حفاظت از محیط‌زیست و بسیاری از مقام‌های آن سازمان در

بخشیدن به حیوان‌آزاری، تصویب لایحه حمایت از حیوانات به‌عنوان رکن قانونی لازم است تا جرم‌انگاری حیوان‌آزاری کامل شود. البته رفتارهایی مثل کشتن بی‌دلیل حیوانات، زنده سلاخی کردن، زنده در آتش انداختن، ضرب و شتم حیوان با شلاق یا هر وسیله‌ای دیگر، به‌جنگ انداختن حیوانات، عقیم‌سازی، مثله کردن، داغ کردن و رنگ کردن حیوان که مصادیقی از رکن مادی حیوان‌آزاری محسوب می‌شوند، با اراده و علم مرتکب حیوان‌آزاری به انجام آن رفتارهای آزاردهنده، بدون قید نتیجه مجرمانه برای احراز رکن معنوی حیوان‌آزاری لازم است (۲۶).

موضوع ضمان و جبران خسارت در قانون مدنی و قانون مسئولیت مدنی، همراه با الزامات قانونی مقرر در اصل ۵۰ قانون اساسی به جهات حفاظت از محیط‌زیست به‌عنوان وظیفه‌ای همگانی، مسئله‌ای جدا و قابل تعقیب، از حیث حقوقی و قانونی است. با این وصف، در صورتی که حیوان‌آزاری و کشتار حیوانات مانند سگ‌ها موجب تهدید علیه بهداشت عمومی، به ترتیب مقرر در ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی، شود، مسئولیت کیفری و قانونی مرتکب به تحمل ۱ سال حبس مفروض است.

در خاتمه، به توجه به چالش‌های حقوقی موجود فراروی تعیین کیفر برای مرتکبان حیوان‌آزاری، تدوین پیش‌نویس لایحه‌ای در حمایت از حیوانات، بر اساس پذیرش دیدگاه مسئولیت اخلاقی، قانونی و حقوقی مرتکبان حیوان‌آزاری، گامی مثبت از سوی دولت در زمینه دفاع از حقوق حیوانات محسوب می‌شود. لایحه حمایت از حیوانات مشتمل بر ۲۳ ماده و ۱۵ تبصره است. هر چند در بخشی از این پیش‌نویس، پیشنهادهای خوبی داده شده است ولی روح کلی آن، ظاهراً نشان از تعجیل در نگارش آن بدون مشورت با حقوق‌دانان و متخصصان دامپزشک کشور دارد (۵۵).

به‌رحال با وجود این لایحه، کماکان نیازمند تصویب قانونی جامع برای ساماندهی و مدیریت حیوانات در ایران هستیم. انتظار می‌رود در این قانون ضمن توجه به حقوق حیوانات، رویکرد رفاهی هم مدنظر قرار گیرد. انواع مکانیسم‌های

شده و به مجازات آن محکوم خواهند شد». هم‌چنین برابر ماده ۴ آن قانون: «دادگاه‌ها مکلف‌اند در مورد هر دعوا به‌طور خاص تعیین تکلیف نمایند و نباید به‌صورت عدم و کلی حکم صادر کنند».

مراتب مزبور برابر ماده ۵۹۷ قانون مجازات اسلامی، از حیث «امتناع از وظایف قانونی» دارای وصف مجرمانه و کیفری بوده و علاوه بر مسئولیت انتظامی مقام قضایی مستنکف طبق قانون نظارت بر رفتار قضات، دارای مسئولیت جزائی و قانونی نیز خواهد بود. برابر این ماده: «هر یک از مقامات قضایی که شکایت و تظلمی مطابق شرایط قانونی نزد آنها برده شود و با وجود اینکه رسیدگی به آنها از وظایف آنها بوده به هر عذر و بهانه، اگرچه به عذر سکوت یا اجمال یا تناقض قانون از قبول شکایت یا رسیدگی به آن امتناع کند یا صدور حکم را بر خلاف قانون به تأخیر اندازد یا بر خلاف صریح قانون رفتار کند، دفعه اول از ۶ ماه تا ۱ سال و در صورت تکرار، به انفصال دائم از شغل قضایی محکوم می‌شود و در هر صورت، به تأدیه خسارات وارده نیز محکوم خواهد شد» (۲۱). بر این اساس، گرچه اصل قانونی بودن جرائم و مجازات‌ها در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به رسمیت شناخته شده است، بر پایه اصل ۱۶۷ قانون اساسی و تجویز حاصله از ماده ۵۹۷ قانون مجازات اسلامی، در موارد خلأ قانونی، قاضی موظف است تا به منابع یا فتاوی معتبر اسلامی مراجعه و به ترتیب یاد شده، در مقام رسیدگی به شکایت مطروحه برآید.

بدین ترتیب می‌توان گفت که حیوان‌آزاری در قوانین جزایی ایران جرم‌انگاری نشده و مفاد مقرر در مواد ۶۷۹ و ۶۸۰ قانون مجازات اسلامی نیز بدان تسری ندارد. در نتیجه، محاکم قضایی در این رابطه، بر مبنای دیدگاه نخست مطروحه، با بلا تکلیفی قانونی از حیث اصل قانونی بودن جرم و مجازات‌ها مواجه‌اند. اما اصل ۱۶۷ قانون اساسی و ماده ۶۹۷ قانون مجازات اسلامی، ناظر به مواد ۳ و ۴ قانون آئین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی، به ترتیب مقرر در دیدگاه دوم، بر لزوم تعقیب موضوع تأکید دارد. به‌رحال به نظر می‌رسد در حال حاضر برای وصف کیفری

نمودن این ابعاد در قانون مورد اشاره به برخی جرم‌انگاری‌ها آن‌هم به صورتی غیرعلمی و نارسا، کلان‌نگری و جامعیت در خصوص موضوع را به جهت عدم تأمین اهداف توسعه پایدار مبهم می‌سازد. راهبرد سیاست جنایی در این قانون، نبایستی سرگردان و نامشخص باشد. به‌منظور عدم تداخل وظایف سازمان‌هایی چون شهرداری و محیط‌زیست، باید حیوانات اهلی و وحشی به‌دقت از یکدیگر تفکیک شوند. فارغ از این ویژگی‌ها، راهبردهای این قانون باید با تحولات و پیشرفت‌های نظری و عملی حوزه محیط‌زیست بین‌المللی هم‌راستا و همسو باشد. افزون بر آن، در مقام راهبردنگاری چنین قانونی، اقدام‌های ایجابی و مثبت و تدابیر تشویقی اداری، انتظامی و اجتماعی در حوزه عمومی هم باید لحاظ شود.

نتیجه‌گیری

حیوانات در اشکال بی‌شمارشان، بخش غیرقابل جایگزین نظام طبیعی کره زمین را تشکیل می‌دهند که باید برای سعادت بشریت حفظ شوند. لذا باید با آگاهی از ارزش در حال رشد جانوران وحشی و حیوانات اهلی از نظر زیست‌محیطی، بوم‌شناسی، نسل‌شناسی، علمی، زیبایی‌شناسی، تفریحی، فرهنگی، آموزشی، اجتماعی، اقتصادی و ... در جهت رعایت رفاه و حفظ حقوق حیوانات و محیط‌زیست تلاش کرد. صرف‌نظر از خلأهای موجود در قوانین موضوعه ایران نسبت به نظام حقوقی حیوانات و علی‌رغم لزوم تدوین و تصویب «نظام جامع حقوق حیوانات» در چهارچوب اصول و هنجارهای بین‌المللی مربوط به حفاظت از محیط‌زیست و گونه‌های جانوری حیات‌وحش و حیوانات اهلی مربوطه و نیز در راستای تعهدات بین‌المللی دولت ایران در کنوانسیون‌های بین‌المللی مربوطه و تضمین کامل رعایت رفاه و حقوق حیوانات و حیات‌وحش در ایران از سوی دولت، نمی‌توان و نباید به بهانه مزبور و تا قبل از حصول به نتایج نهایی تصویب قانون مذکور، دست روی گذاشت و شاهد تخریب روزافزون میراث طبیعی و زیست‌محیطی منطقه و از بین رفتن

پیشگیرانه، سرکوبگرانه، رفاه‌گرایانه، حمایتی و ترمیمی ناظر بر حیوانات بایستی در این قانون پیش‌بینی شود؛ بدین معنی که با اتخاذ راهبردهای پیشگیرانه و رفاهی از هر نوع حیوان‌آزاری جلوگیری شود و با تمسک به سازوکارهای پیشگیری غیرکیفری اعم از وضعی و اجتماعی، رفاه حیوانات مدنظر قرار گیرد و شهروندان در مواجهه با حیوانات به نوعی فرهنگ عدم نقض حقوق حیوانات و رفاه آنها را نهادینه نمایند. در گام بعدی و در فرض عدم بازدارندگی مکانیسم‌های پیشگیرانه و رفاه‌محور، به رفتار ناقضان حقوق حیوانات، پاسخ‌های واکنشی سرکوبگرانه اعم از حقوقی و کیفری داده شود تا مرتکبان، ضمن ملتزم شدن به جبران خسارت و ترمیم صدمه‌ها و آسیب‌های وارده بر حیوانات به نحو مقتضی، در صورت لزوم با دریافت پاسخ‌های کیفری متناسب، متنبه شده و رفتارهای ناقض حقوق حیوانات را تکرار نمایند. در زمینه جرم‌انگاری، تمام جلوه‌های فیزیکی و غیرفیزیکی حیوان‌آزاری اعم از کشتن، مسموم نمودن، تلف یا ناقص نمودن حیوانات، آزار، شکنجه، داغ نهادن، مثله کردن، هراس افکندن، ضرب و شتم، زندانی کردن، فشار آوردن به حیوانات، جنگ انداختن میان آنها، بهره‌کشی و گرسنه نگه‌داشتن حیوانات، توهین و لعن، تهیه تصویر حیوان‌آزاری و انتشار آن، بدسرپرستی حیوانات اهلی، عدم رعایت مقررات مربوط به نگهداری در باغ‌وحش‌ها، خارج از باغ‌وحش‌ها و سیرک‌ها، تکثیر و پرورش مصنوعی، نقل و انتقال حیوانات، رها کردن حیوانات صاحب‌دار در محدوده‌های شهرها و حتی استفاده از حیوانات در آزمایشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی بایستی مدنظر قرار گیرد و به‌طورکلی هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی که مغایر رفاه حیوانات بوده و به‌نوعی حقوق آنها را نقض نماید، بایستی با تکیه بر مصادیق ذکر شده، تحت عنوان «حیوان‌آزاری» جرم‌انگاری و متناسب با شدت رفتار ارتكابی، کیفر متناسبی برای آن تعیین شود.

بنابراین حمایت و حفاظت از حیات حیوانات، ابعاد بوم‌شناختی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی دارد و لذا محدود

References

1. PourMohammadi Sh. [The scope of animal rights in Islam and the West]. *Fam Law Jurisprudence J.* 2005;10(39):134-62. Persian.
2. American Psychiatric Association. [Diagnostic and statistical manual of mental disorders]. Rezaee F, Fakhraee A, Farmand A, Niloufari A, Hashemi Azar J, Shamloo F (Translation). 6th ed. Tehran: Arjmand Publishing; 2020. 510 p. Persian.
3. Nurse A. Policing wildlife: perspectives on criminality in wildlife crime. *British Criminology Conference.* 2011;11:38-53.
4. Seery S. [Observing animal rights in the Holy Quran and Islamic traditions]. Available from: <http://www.vetpars.com>. [Accessed 11th November 2019]. Persian.
5. Javadi M, Massoudi A. [Animal rights from the perspective of Islam]. *Ethic Res J.* 2013;4(2): 21-48. Persian.
6. Sharif al-Radhi MBH (Compilation). *Nahj al-Balagha*. Shahidi SJ (Translation). 21th ed. Tehran: Elmi Farhangi Publishing; 2001. Persian.
7. Vaziri Fard SMJ, Olaii A. [Slaughter and hunting, from the perspective of animal rights in Shiite jurisprudence]. *Shiite Studies J.* 2014;12 (47):201-32. Persian.
8. Rezaee P. [A look at animal rights in Islam environmental ethics from the perspective of Nahj al-Balagha]. *Marefat Akhlaghi J.* 2010;1(3): 145-58. Persian.
9. Kosha J. [Culture building and the penal code; the way to prevent animal abuse]. Available from: <https://www.borna.news>. [Accessed 11th November 2019]. Persian.
10. Khanalipoor Vajargah S, Aghababaei H, Ansari E. [Animals' rights in light of critical non-species criminology]. *Crim Law Res J.* 2016;7 (2):105-29. Persian.
11. Convention on international trade in endangered species of wild fauna and flora (CITES). Signed 3 March 1973.
12. Abdollahi M, Ramazani Ghavam Abadi MH, Faryadi M, Sajedi Z. *Environmental criminal law: considerations and strategies*. 1st ed. Tehran: J Islamic Republic of Iran Publish; 2009. 307 p.

مستمر گونه‌های جانوری مزبور و آسیب‌های فزاینده و غیرقابل جبران به حیات وحش و گونه‌های جانوری و حیوانی بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود:

۱. ضروری است هر نوع حیوان آزاری به هر شکل و کیفیتی، مورد جرم‌انگاری قرار گرفته و مستوجب مسئولیت قانونی و جزائی لازم و بازدارنده شود.

۲. با به‌روزرسانی قوانین و رفع خلأهای قانونی موجود، باید در جهت تدوین و تصویب «نظام جامع حقوق حیوانات» برآمد و آن را از هر حیث و جهت تضمین کرد.

۳. شایسته است آموزش و اطلاع‌رسانی مستمر و مؤثر درباره احترام به حیوانات و رعایت رفاه و حقوق آنها و منع هرگونه حیوان آزاری در سرفصل اصلی نظام آموزشی دانش‌آموزان، دانشجویان و فرهنگ‌سازی عموم شهروندان و مسئولان در رسانه‌ها و مراجع علمی، فرهنگی، دانشگاهی، مدیریتی و تقنینی قرار گیرد و بر آموزش، نظارت، حفظ و اجرای حقوق حیوانات و تضمین رعایت رفاه آنها نیز در جامعه تأکید شود.

۴. تعامل مستمر و دوجانبه بین گروه‌های مردم‌نهاد و فعالان محیط‌زیست، با استفاده از دانش حقوقی و کارشناسی حقوق‌دانان، دانشگاهیان، قضات و وکلای دادگستری و پرهیز از فرافکنی‌های متعارف مسئولان دولتی، در راستای توسعه پایدار منطقه و حفاظت از حقوق حیوانات و رفاه آنها، دستاوردهای غیرقابل انکار و مهمی به همراه خواهد داشت.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی در خصوص این پژوهش ندارند.

13. Universal declaration of animal rights. 15 October 1978.
14. Kazemi AH, Razm Araei N, Samadi Rad B. [Animal rights and biomedical research]. *Med Ethics J*. 2011;5(15):63-82. Persian.
15. Chapouthier G. *Les droits de l'animal, Que sais-je?* Paris: Presses Universitaires de France; 1992. p. 36-8.
16. Zamani MR. [Lawyers warns of environmental destruction and widespread slaughter of migratory birds in Fereidunkar]. Available from: <http://arw.ir/?p=58985>. [Accessed 11th November 2019]. Persian.
17. Sabzi A. [Punishment for animal abuse in Iran]. Available from: <http://www.vetpars.com>. [Accessed 11th November 2019]. Persian.
18. Abiri A. [The station of animal rights in Iran law]. Available from: <https://mag.nilsoo.com>. [Accessed 11th November 2019]. Persian.
19. Beigi J, Dadashi Chakan MM. [Situational prevention of environmental crimes in Iran & international documents]. 1st ed. Tehran: Khorsandi Publishing; 2016. 202 p. Persian.
20. Massoudi A. [Comparative study of behavior with animals in Islamic ethics and Western secular ethics (with emphasis on the universal declaration of animal rights)]. [dissertation]. [Tehran]: University of Quran & Hadith. 2012. p. 13. Persian.
21. Moghimi Haji A. [Animal rights in Islamic jurisprudence]. *Feghh-e-Ahle-Beit J*. 2007;12(48):138-95. Persian.
22. Kalantari Arsanjani AA. Shiite fiqh and animal rights. *Fiqh J*. 2002;9(33-34):247-86.
23. Mobasheri D. Criminal protection of animals in the Iran legal system. Tehran: Rashidin Publishing; 2015. p. 9. Persian.
24. Hentschel U, Gudmund S, Draguns JG, Ehlers W. Defense mechanisms: theoretical, research and clinical perspectives. 1st ed. Vol. 136. Elsevier Publishing; 2004. p. 70.
25. Gharaei-Moghaddam A. The role of education in youth political participation. *Young Stud Media J*. 2013;10(20):71-90.
26. Rezanejad A. [Legal & juridical study the phenomenon of animal abuse]. [masters thesis]. Mazandaran: University of Mazandaran. 2017; p. 9-10, 87-90. Persian.
27. Akiyama H, Holtzman JM, Britz WE. Pet ownership and healthstatus during bereavement. *Death and Dying J*. 1987;17:93-187.
28. Garrity TF, Stallones L, Marx MB, Johnson TP. Pet ownership and attachment as supportive factors in the health of the elderly. *Anthrozoös J*. 1989;3:35-44.
29. Serpell J. Beneficial effects of pet ownership on some aspects of human health. *Royal Soc Med J*. 1991;84(12):717-20.
30. Choobineh H, Rostami R, Mohamadi A, Bahonar AR, Shirani D, Safdari R, et al. [A study on mental health status and personality traits of pet owners]. *Armaghan-e-Danesh J*. 2007;12(46):99-107. Persian.
31. Mugford RS, Mcomisky JG. Therapeutic value of cage birds with old people. In: Anderson RS, editor. *Pet animals & society*. Bellaire tinal. London: UK; 1972. p. 54-65.
32. McNicholas J, Gilbey A, Rennie A, Ahmedzai S, Dono JA, Ormerod E. Pet ownership and human health: a brief review of evidence and issues. *BMJ*. 2005;331(7527):1252-4.
33. Friedmann E. The role of pets in enhancing human well-being: psychological effects. In: Robinson I, editor. *The waltham book of human-animal interaction: benefits and responsibilities*. UK: Courtesy of Waltham; 1998. p. 33-53.
34. Schmall VL, Pratt C. Special sriends: elders and pets. *Generation: Am Geriatr Soc J*. 1986;10(4):44-5.
35. Bagley DK, Gonsman VL. Pet attachment and personality type. *Anthroz J*. 2005;18(1):28-42.
36. Feldman R. *Understandin psychology*. 13th ed. USA: McGraw-Hill Education Publishing; 2020. 670 p.
37. Flynn C. Acknowledging the zoological connection: a sociological analysis of animal cruelty. *Soc Animals J*. 2001;9(1):71-87.
38. Davis D. *The Jeffrey dahmer story. An American nightmare*. New York: St. Martins Press; 1991. 97 p.
39. Sotoudeh HA, Mirzaei B, Pazand A. [Criminal psychology]. Tehran: Avayenoor Publishing; 2016. 203 p. Persian.

40. McLean I. [The concise oxford dictionary of politics]. Ahmadi H (Translation). 3th ed. Tehran: Mizan Publishing; 2017. 997 p. Persian.
41. Kay Nia M. [Criminal psychology]. Vol. 1. Tehran: Roshd Publishing; 2011. 232 p. Persian.
42. Beigi J, Khoshyari Hajibaba R. An overview of the environmental crimes of Zayandehrood relying on international documents. [Presentation]. Specialized conference on law, water, Zayandehrood, Bar association of Isfahan. 3th May 2012. Persian.
43. Vafadar A. [Commitment and responsibility of States in observance the environment]. Environ Sci Technol J. 2007;9(1):101-10. Persian.
44. Khoshyari Hajibaba R, Majdi A. [The protection of animals by Iranian law and international documents]. Med Law J. 2013;7(26): 171-92. Persian.
45. Krstić N. Animal protection from killing & abuse in the european & serbian criminal Law. Law and Politics J. 2012;10(1):43-61.
46. Glayl Blorchi M. [Animal rights concerns in Iran and the need for criminalization of animal abuse]. [Presentation]. Second special conference on animal rights. International conference hall environmental protection agency. 9th September 2016. Persian.
47. Ale davoud SJ, Javazadeh blouri A, Sadeghi H, Sabzghabaie MAM, Latifi SM, Nourouzian R, et al. [Preparation of ethic codes for studies on laboratory animals]. Babol Univ Med Sci J. 2005;8(5):55-64. Persian.
48. Margaret R, Elizabeth G. Australia's ethical framework for animals used in research and teaching. Available from: <http://www.daff.gov.au/animal/plant/health/welfare>. [Accessed 11th November 2019].
49. Gail M. Animal rights. New York: Marshall Cavendish Corporation Publishing; 2012. 57 p.
50. Khalegi A. [Analysis of national criminal sanctions on the fauna protection with study on the international documents]. Private Law stud J. 2011;40(4):155-72. Persian.
51. Zoalam A. [Reflection on the concept of challenge; The word challenge in Iran socio-cultural literature]. Zamaneh J. 2005;4(36):34-7. Persian.
52. PourMohammadi Sh. [The scope of animal rights in Islam and the West]. Fam Law and Jurisprudence J. 2005;10(40):136-151. Persian.
53. Shakar Beigi Z. [Comparative study of violent behaviors towards domestic animals in Iran and French law]. [master's thesis]: [Tehran]: University of Qom; 2014. p. 155-214. Persian.
54. Shamloo B, Ahmadi A, khosroshahi G. [Green victimology]. Crim Law Res J. 2017;6(20):37-67. Persian.
55. Moshiri A. [Review of draft animal protection bill]. Available from: <https://www.irna.ir/news/83530729>. [Accessed 11th November 2019]. Persian

Animal Abuse in Iran: A Case of Non Lique Abstract

Jamal Beigi

- Associate Professor of Criminal Law and Criminology, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran

Received: Nov. 4, 2019

Accepted: Mar. 5, 2020

Keywords:

Animal abuse, Iran constitution, Environmental ethics

To cite this article:

Beigi J. Animal Abuse in Iran: A Case of Non Lique Abstract. Iran J Biomed Law Ethics. 2020;1(2):36-52.

Abstract

Background: Continuous and frequent reports published in the media presage the widespread and growing violence against animals. Disregard for ethical, religious and cultural teachings of Iranian society about respecting the rights of animals is an obvious challenge despite observing international commitments about animal rights and the duty of Iran's government to protect the environment stipulated in Article 50 of the constitution of Islamic Republic of Iran and other legal and canonical legislations. Therefore, the purpose of this study was to answer the main question of what are the juridical and legal challenges facing animal abuse in Iran?.

Methods: In this qualitative research, document analysis was used. Legally permissible and prohibited actions in animal abuse, animal abuse as a non-lique in constitution of Iran in conjunction with the sentence for animal abuse in Islamic and ethical teachings were analyzed and discussed in this paper.

Results: Considering the repeated animal abuse among helpless animals and the non-lique in the constitution, animals rights in Iran are not observed satisfactorily. The continuous claims of officials at Department of Environment who divest themselves of duty and legal responsibility for preserving rights of domestic orphaned animals and unwild species also need more investigation which affects the severe condition of such animals.

Conclusion: The outcomes of the legal challenges regarding animal abuse in Iran are the sign of a non lique in constitution. Therefore, in order to prevent and overcome the problems of animal abuse in Iran and observe international commitments, it is necessary to pass a bill prohibiting animal abuse in Iran constitution.